

*Jenny Hermansson &
Louise Sallander*

I evigt minne ljus bevarad

En kvalitativ studie av minnesgrupper på Facebook

MEDIA AND COMMUNICATIONS STUDIES • LUND UNIVERSITY

Förtjänstfulla examensarbeten i MKV 2011:1

© Jenny Hermansson & Louise Sallander 2011

Sättning & Grafisk design
Ilgot Liljedahl

ISBN 91-7267-333-8

Tryck

Media-Tryck, Lund University, Lund Sweden 2011

Innehåll

Förord	5
Inledning	7
Tillvägagångssätt	9
Strävan efter evigt liv	11
Tron på teknologin	13
Den producerade sorgen	17
Ett forum för bearbetning	19
Känslosamhet eller verkliga känslor?	23
Hyllning och glorifiering	27
En modern ritual	31
Ett postmodernt himmelrike	35
Epilog	39
Referenser	41
Bilaga 1 – Presentation av informanterna	43
Bilaga 2 – Intervjuguide	45

Förord

Det här är den fjärde rapporten i serien Förtjänstfulla examensarbeten i medie- och kommunikationsvetenskap. Rapportserien har initierats i syfte att premiera uppsatser av särskilt hög kvalitet. Tanken är att på detta sätt synliggöra intressanta och synnerligen väl genomförda studier för en större publik än uppsattsseminariet.

Detta arbete handlar om offentliga minnessidor för avlidna på Facebook. Den bygger på en intervjustudie med åtta Facebookanvändare med olika erfarenhet av och syn på fenomenet. Rapportförfattarna analyserar och diskuterar med utgångspunkt i samhällsvetenskaplig teoribildning om bland annat synen på döden i det moderna samhället och det framväxande nätverkssamhället, hur man kan förstå sådana här minnessidor och deras betydelse och funktion för människor.

Arbetet utgör ett gott exempel på den täta integration mellan teoretisk reflektion, empiriskt djup och analytiskt skarpsinne som kännetecknar en föredömlig kandidatuppsats i medie- och kommunikationsvetenskap. Det är därtill en väl avgränsad studie om en aktuell och föga studerad företeelse som presenteras på ett välstrukturerat sätt och som håller en hög språklig nivå. Uppsatsen är i dessa avseenden förebildlig för uppsatsskrivande studenter och förtjänar därför att publiceras och göras tillgänglig för en vidare läsekrets.

Lund den 14 april 2011

Fredrik Miegel och Tobias Linné
Ansvariga för kandidatuppsatserna vid MKV.

Inledning

Mindre än ett dygn efter att 16-åriga Amanda tragiskt har avlidit så skapas en grupp på Facebook för att hedra hennes minne. Gruppen får snabbt nära 2 300 medlemmar och hundratals meddelanden lämnas i gästboken. Alla känner henne inte, men skriver att hon verkar underbar. De läser hennes blogg och lämnar en sista hälsning. En tjej har gjort en hemmasnickrad minnesfilm på YouTube med privata bilder som ackompanjeras av Shirley Clamps låt *"Jag fick låna en ängel"*. Filmen har visats 23 155 gånger. I skärmens hörn syns fler filmer med andra tonåringar som hyllas och tittarsiffrorna är enorma.

Medierna har alltid haft en dragning till döden och den förekommer i varje kriminaldrama, skräckfilm och deckarroman. Mord och tragiska dödsfall serveras på bästa sändningstid och hjärtskärande berättelser trycks upp på löpsedlar som distribueras över hela landet. Dödsfall vi har kunnat följa via medierna som exempelvis Engla, Fadime och Bobby, får människor att visa sorg för personer som de aldrig har träffat. Som en följd av den medieteknologiska utvecklingen har döden också tagit steget ut på Internet och till de sociala medierna. Personer som dött i en tragisk olycka eller sjukdom, blivit brutalt mördade eller tagit sitt liv hyllas på bloggar, i filmer på YouTube och inte minst på minnessidor och grupper på Facebook.

Det postmoderna samhället och den medieteknologiska utvecklingen har möjliggjort en annan form av vördnad för döden än vad vi har sett tidigare. Genom minnesgrupperna på exempelvis Facebook kan människor skriva en hälsning i gästboken, ett tröstande ord till de anhöriga, eller bara något om att det inträffade är sorgligt och uttrycka sitt medlidande. De döda personernas gripande berättelser är tillgängliga för vem som helst att ta del av, och de som involverar sig befinner sig inte alltid i den avlidnes närhet. Det finns möjlighet att ladda upp bilder på den avlidne och också att gå in och titta på vad andra lagt upp. Den döde blir märkligt levande när skidåkarbilder från senaste semestern eller festbilder på leende uppklädda människor plötsligt fyller bildskärmen.

På Internet kan döden diskuteras offentligt och vem som helst kan ta del av det material som läggs ut. Tidigare har det inte varit möjligt med en medial tvåvägskommunikation kring den avlidna. Minnesgrupperna informerar inte bara om att en person inte längre finns utan de ger också möjlighet för användarna att kommentera och interagera. Med den nya teknologin har det med andra ord skapats nya sätt att kommunicera kring döden, vilket medför såväl risker som möjligheter, och den avlidna sätts via de sociala medierna under en offentlighet som de inte själva har valt.

En ståndpunkt kan vara att det är bristande respekt för de döda att fortsätta skriva om och till dem och att det material man lämnar ut är för privat. En annan kan vara att eftersom många människor i dagens samhälle lever sina liv både i den fysiska världen och på Internet så är det ett helt naturligt steg att även döden flyttar in i det digitala samhället.

Oavsett vilken ståndpunkt man väljer att ta i frågan så kvarstår det faktum att med de nya medierna har det uppstått nya former och forum för att bearbeta och behandla död, och även om forskningen inom området har ökat så återstår det fortfarande flera frågor att besvara. Många av diskussionerna idag fokuserar på vem som ska fatta beslut om de digitala fotspåren, vem som bär ansvar för vad som existerar på olika sajter och vilka lagrum som egentligen gäller. Men en annan, minst lika intressant aspekt är de motiv, medvetna eller omedvetna, som ligger bakom viljan att skapa en minnesgrupp, öppen för hela världen att ta del av, för en avliden bekant, vän, dotter, son, pojkvän, flickvän, livskamrat eller själsfrände.

I denna studie undersöks varför människor väljer att utnyttja ny medieteknologi till att bilda offentliga minnesgrupper för avlidna personer. Studiens huvudfrågeställning är:

Hur kan vi förstå människors motiv till att skapa och bli medlemmar i minnesgrupper på Facebook?

Studiens ambition är även att diskutera de underliggande frågeställningarna;

Vilka funktioner fyller minnesgrupper på Facebook för dess användare?

Hur kan minnesgrupper på Facebook förstås som ett komplement till traditionella ceremonier vid dödsfall?

Hur kan vi förstå människors behov av att offentliggöra en anhörig efter dennas död via minnesgrupper på Facebook?

Tillvägagångssätt

Till grund för vår studie ligger kvalitativa, semistrukturerade intervjuer med åtta informanter (se bilaga 1) som samtliga använder Facebook. Vi har valt att använda oss av ett tolkande perspektiv med en hermeneutisk utgångspunkt.

Eftersom vi med vår forskning vill skapa ökad förståelse för vilken mening som minnesgrupper har för människor har vi använt kvalitativa samtalsintervjuer som metod för insamling av empiri som material till vår studie.

Med utgångspunkt i ovanstående och det faktum att vi strävar efter att nå rika beskrivningar och oväntade upptäckter har vi valt att använda oss av semistrukturerade intervjuer. När vi utarbetade vår intervjuguide (se bilaga 2) strävade vi efter en fri karaktär på frågorna för att informanterna skulle kunna berätta fritt och vi följde även upp med följdfrågor för att hjälpa informanterna att tänka lite extra och svara på särskilt intressanta saker. Vår intervjuguide var indelad i olika teman, baserade på våra teorier, där vi började med att ställa mer allmänna frågor om Facebook för att skapa en relation med informanterna. Vi gick sedan vidare med frågor om minnesgrupper, offentlighet, fysisk och digital kontakt och avslutade med frågor kring att leva vidare efter döden. Att det inte finns någon standardisering eller regler som styr utförandet ger oss större möjlighet att få en djup förståelse för hur våra informanter ser på fenomenet med minnesgrupper på Facebook.

Urvalet var strategiskt då vi hade vissa kriterier och krav på informanterna. Framförallt var det av stor vikt att genomföra intervjuer med personer som använder Facebook regelbundet och har skapat och/eller är medlem i någon minnesgrupp eller på något annat sätt hade erfarenhet av en sådan grupp. På detta sätt ville vi säkerställa att informanterna skulle kunna bidra med relevant empiri och hjälpa oss besvara studiens frågeställning. Vårt intervjuarbete resulterade i sammanlagt åtta intervjuer. Efter att genomfört dessa intervjuer kände vi att vi uppnått en så kallad informationsmättnad, det vill säga att informationen vi erhöll från nya informanter inte tillförde något nytt (Jarlbro, 2000).

Två av informanterna fick vi kännedom om efter att ha läst om dem i morgontidningen och vi sökte sedan kontakt med dem via Facebook för att be om deras deltagande i vår studie. Två informanter valde vi att kontakta genom telefonsamtal då vi under vårt förarbete noterat att de båda är medlemmar i minnesgrupper på Facebook. Fyra av informanterna ingick i vår bekantskapskrets och i samtliga fall valde vi att be dem delta i vår studie när vi träffade dem personligen.

I vår studie har vi tagit hänsyn till de krav Vetenskapsrådet (2009) ställer på information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande.

Strävan efter evigt liv

Sociologen Zygmunt Bauman (1994) menar att människan är den enda art som är medveten om sin egen dödlighet. Han menar också att vi har svårt att acceptera döden som det definitiva slutet på allt liv. En konsekvens av detta blir att vi strävar efter dess motsats, vilket är odödlighet. Att arbeta för sin egen odödlighet blir därför en mycket värdefull uppgift och det har vuxit fram olika strategier, såväl individuella som kollektiva, för att säkra överlevnaden. Dessa strategier eller metoder är människor dock inte alltid medvetna om. Vanligt förekommande strategier är att separera kropp och själ, låta kollektivet leva vidare, ägna sig åt diverse åminnelseriter som exempelvis begravningar eller att lämna oförglömliga spår till eftervärlden.

Separationen av kropp och själ är en av de mest tillämpliga strategierna i kulturer över hela världen. Inom kristendomen praktiseras den genom att själen görs odödlig. Den kroppsliga döden går inte att förneka men man kan låta själen leva vidare i himmelriket och på så sätt uppnå ett evigt, om än själsligt, liv (Bauman, 1994).

En annan överlevnadsstrategi är att ingå i ett kollektiv eller en gemenskap, och man menar då att så länge kollektivet överlever så är också människorna odödliga. Denna strategi tillämpas bland annat inom judendomen där man överför odödligheten från individen till den kollektiva gemenskapen. En enskild individs bortfall berör inte så länge folket lever vidare. Detta synsätt går även att känna igen i moderna paroller om folkets kollektiverade odödlighet och med slagord som *”för vår nations ära”* och *”för fosterlandet”* säkrar man folkets kollektiva överlevnad (Bauman, 1994).

Vidare menar Bauman (1994) att de flesta människor någon gång får genomleva en annan människas död, vilket är en erfarenhet som kan fylla människor med motstridiga känslor. De kan känna en saknad efter den person som inte längre finns med dem, samtidigt som dennas död kan skänka ro eftersom det faktum att man genomlever någon annans död bekräftar att man själva fortfarande är vid liv (Bauman, 1994). Dödsfall uppmärksammas med någon form av begravningsakt i nästan alla kulturer. Dessa akter har en lugnande inverkan på de människor som utför dem då de tror att det de nu gör för andra, kommer också andra att göra för dem vid deras bortgång. Så länge man minns en anhörig så är de på något sätt fortfarande levande. Minnesakterna blir på detta sätt en självisk handling som människor utför i syfte att själva bli ihågkomna efter sin egen bortgång. Människlighetens sätt att behandla de döda kan således vara ett egoistiskt försök att trösta oss själva och en strategi att säkerställa att vi alla blir odödliga, om inte fysiskt så åtminstone själsligen (Bauman, 1994).

Bauman säger också att historiskt sett så har de flesta människors liv och gärningar fallit i glömska bland alla utom den närmaste kretsen och han skriver: *"När vanliga människor dör lämnar de få spår på jordens yta och blott ett tillfälligt ärr i de överlevandes sinnen och hjärtan"* (Bauman, 1994:72).

Möjligheten att lämna spår till eftervärlden främst har varit förunnat kungar och statspersoner. Att människorna inte vill falla i glömska förklarar också varför de högre stånden varit noga med att föra släkttavlor, ha arvegods i hemmet och sätta upp oljemålningar av sina förfäder på husväggarna. Detta är något som inte var möjligt för de lägre stånden och deras förfäder kunde därför inte göra avtryck på eftervärlden på samma sätt. Historiskt sett har det således rått en distinktion mellan fattig och rik det var endast fina familjer som hade förfäder värda att komma ihåg (Bauman, 1994).

Bauman (1994) menar att förmågan att göra avtryck på eftervärlden kan mildra känslan av dödlighet. Idag kan vi alla, fattig som rik, via den nya teknologin bli ihågkomna på andra sätt än via en oljemålning, men vi måste jobba hårt i konkurrensen bland alla andra. Vidare menar Bauman (1994) att vi utsätts för en ständig frestelse att återvinna det förflutna och att aldrig släppa det förflutna ur det levande minnet. Det är en teori som kan förklara varför det är så viktigt för människor att minnas och varför det ibland är svårt att släppa taget. Om man inte släpper det förflutna ur minnet kan man på detta indirekta sätt demonstrera tingens icke-förgänglighet. Om ting är icke-förgängliga så är även människor det, och de uppnår därmed odödlighet (Bauman, 1994).

Tron på teknologin

Bauman (1994) menar att medieteknologin i dagens samhälle ger människor nya möjligheter att leva vidare efter döden. Traditionellt sett har det funnits en stor tilltro till ny teknologi som någonting som kan lyfta människornas liv till en ny nivå och revolutionera samhället. I detta avsnitt har vi därför valt att samla teorier som behandlar medieteknologi ur ett sådant perspektiv. Dessa hjälper oss att förstå villkoren i det samhälle där offentliga minnesgrupper har växt fram och de hjälper oss även förstå hur människor använder medier för att skapa gemenskaper med andra. Vi behandlar även hur den medieteknologiska utvecklingen skapat en ny offentlighet som bidrar till en ökad transparens i samhället.

Nya kommunikationsteknologier har ofta beskrivits som en essentiell del i utvecklingen mot ett nytt och bättre samhälle och som en kraft som möjliggör en återuppriktning av den sociala gemenskap som gick förlorad i och med moderniseringen och urbaniseringen i samhället. När radion lanserades beskrevs den exempelvis som en medieteknologi som skulle medföra frihet och kosmopolism i samhället. När televisionen senare slog igenom så ansågs även den kunna skapa en känsla av gemenskap i samhället. Man menade att televisionen gav upphov till en nationell identitet och utgjorde den främsta gemensamma referensramen i samhället. Stuart Hall lanserade vid denna tidpunkt en modell för hur mediepubliken förhåller sig till medietexter och även hans poäng var att medierna bidrar till att skapa en gemensam kultur mellan människor (Thompson, 2001).

Marshall McLuhan lanserade redan 1964 begreppet *"the global village"* och menade att den nya kommunikationsteknologin skulle kunna sammanföra människor som var spridda över hela världen. Han menade framförallt att radion var ett medium som kunde krympa världen till byformat och släcka människors törst efter skvaller, rykten och skandaler. Även om McLuhan inte syftade på Internet när han myntade begreppet, så förutspådde han att det skulle komma ett stort genomslag med liknande effekter i framtiden (McLuhan, 1964).

När Internet slog igenom många år senare fick det en mängd anhängare som menade att detta nya medium hade en potential att revolutionera samhället till det bättre. När kyrkan miste sin betydelse i det allt mer sekulariserade och urbaniserade samhället så blev människorna också mer isolerade i sina hem eftersom man inte längre gick till kyrkan för att träffa människor. Denna isolering förstärktes ytterligare när de moderna medierna breddes ut. Även om de skapade en gemenskap mellan människorna så blev man samtidigt isolerad eftersom man ägnade allt mer tid framför televisionen istället för att aktivt socialisera. Internet är dock ett medium som

möjliggör en tvåvägskommunikation och vi har på så sätt fått tillbaka en del av vårt sociala liv, dock är i en annan form än vi haft tidigare (Swartz, 2009).

Vidare menar forskaren Manuel Castells (2001) att kommunikation via nätet är en viktig källa till stöd och kamratskap samt att det kan hjälpa till att skapa en tillhörighetskänsla mellan människor. Samtidigt har den sociala kommunikationen och interaktionen över nätet inte någon allmän effekt på vardagslivets mönster, förutom att den kompletterar redan befintliga sociala relationer och eventuellt breddar de sociala kontakterna. Möjligheten till att exempelvis skicka ett mail till flera personer samtidigt underlättar för människor att upprätthålla kontakterna i flera sociala cirklar. Denna typ av gemenskapsband tenderar dock att vara svagare än de i verkligheten. Samtidigt är de mer specialiserade och diversifierade eftersom människor bygger upp sina personliga portföljer och ingår i olika nätverk och grupper beroende på intressen och värderingar (Castells, 2001).

Castells (2001) använder sig av begreppet "*den verkliga virtualitetens kultur*" och menar att vi lever i en låtsasvärld som också har blivit vår "*nya tro*". Internet är den struktur som bär upp denna nya kultur genom att omfatta och innesluta alla kulturella uttryck. Men Castells (2001) menar också att när vår verklighetsbild förändras av Internet påverkas den grundläggande upplevelsen av tid och rum. Castells använder begreppen "*flödesrum*" och "*tidlös tid*" för att beskriva känslan av att befinna sig i ett slags gränslös informationsrymd där allting tycks kunna hända här och nu, och där platser och avstånd har förlorat sin betydelse (Castells, 2001).

Medieutvecklingen har skapat nya former av kommunikation som inte längre är kopplade till ett gemensamt tid eller rum och den nya teknologin bidrar till en ökad transparens i samhället. I takt med kommunikationsmediernas utveckling börjar dessutom nya former av medierad offentlighet att växa fram vilken också har börjat ersätta, komplettera och förvandla de traditionella formerna. En offentlig handling är en synlig handling, öppet utförd så att vem som helst kan se, medan en privat handling är osynlig, en handling utförd i hemlighet bakom stängda dörrar. I takt med samhällelig, teknologisk och inte minst medial utveckling har dock dessa begrepp fått omdefinieras. Gränsen mellan privat och offentligt suddas allt mer ut och en handling som tidigare ansågs privat och som utfördes i det dolda ges nu utrymme i det offentliga rummet som är öppet för alla att beskåda (Thompson, 2001).

Dessa nya former av offentlighet tunnar även ut händelsens förbindelse med den sinneliga förnimmelsen av den och på så sätt sker det en konfiskering av samhällsmedborgarnas erfarenhet. Döden är ett exempelvis ett område som vi inte kommer i lika naturlig kontakt med som vi gjorde förr i tiden. Idag dör de flesta människor på sjukhus vilket gör att många människor aldrig kommer i direkt kontakt med en död person. Döden trängs på så sätt bort och omhändertas av specialister och institutioner. Människors eget deltagande är begränsat och det går även att välja att ställa sig utanför händelseförloppet och vi avskärmas på så sätt från döden. Genom medierna kan vi dock få en indirekt upplevelse, men denna är dock medierad (Thompson, 2001). Detta kan jämföras med vad Castells (2001) kallar verklig virtualitet och som han beskriver som ett system där själva verkligheten är helt fångad i en medial

låtsasvärld, och där företeelserna inte bara visas på den skärm där våra erfarenheter kommuniceras, utan också förvandlas till själva erfarenheten (Castells, 2001).

Den producerade sorgen

Enligt teorierna om tron på teknologin möjliggör Internet en ny form av gemenskap mellan människor. En annan dimension av gemenskap är den som bildas mellan människor som sörjer tillsammans efter att nyhetsmedierna informerat om dödfall. Människors inställning till döden har en lång tradition samtidigt som det är ett högst komplicerat fenomen. Sorgen och dess avyttringar tar sig olika uttryck men ibland finns det givna föreställningar om hur man bäst bör hantera och reagera vid dödfall. Även om mycket kring vårt förhållande till döden kan verka givet så kan sorgetraditionens historia förändras med tiden, något som vi inte minst ser idag då det bildas nya forum för att uttrycka sorg. Idag finns det exempelvis en möjlighet för människor att leva ut sin sorg i det nya offentliga rummet som har skapats, vilket är något som inte hade varit möjligt på samma sätt för bara några decennier sedan.

Stig Dagerman myntade 1950 uttrycket "*sorgens diktatur*" efter att en nationell sorg brutit ut då Sveriges konung mördats, och han menade att medierna påtvingade allmänheten en sorg som de nödvändigtvis inte ville ta del av. Han menade bland annat att stadens gator förvandlades till kommersiella kapell då de fylldes av flaggor och levande ljus (Nordström, 2007). Idag tar sig sorgen nya uttryck genom en närmast hysterisk utlevelse vid offentliga personers död och ett exempel är det pådrag som följde när prinsessan Diana dog. Men precis som berömmelse blir manipulerad i media blir även sorg det. Offentliga personer får stå för känslor som inte är balanserade mot deras egenskaper i verkligheten. Ian Jack skrev i *The Guardian* att medierna genom sin rapportering bär ett stort ansvar för att människor påtvingas känslor som de inte hade känt om medierna inte skrivit om dem. Nyhetsmediernas rapportering kring dödsfall är ofta subjektiv istället för informativ och objektiv. Medierna utnyttjar på detta sätt sin auktoritet och påtvingar sina läsare en sorg som de själva har producerat (Nordström, 2007). Även om det framförallt är sorgen över kända personer som allmänheten påtvingas så händer det ibland att "vanliga" personer väljs ut och blir överexploaterade. Exempelvis sker detta vid sensationella mord och den upprepade spridningen av offrens bilder och historia sprids genom medier. På detta sätt ges offren en form av berömmelse och kändisskap (West, 2005).

Vidare kan den gemensamma, publika sorgen vara mentalt stimulerande. Det är en njutbar upplevelse som låter den sörjande avancera från en stillsam publik till aktör som lever ut sin sorg och väcker medlidande. Detta kan ta sig uttryck genom man tänder ljus, spelar musik eller på andra sätt visar sin sorg i det offentliga rummet. Dock är de känslor som släpps lösa inte karakteriserade av smärta, utan det handlar snarare om en "*grief lite*" som snabbt går över. Detta uppvisande av empati

och den nya kulturen av överdriven känslsamhet handlar om att man vill informera andra om vilken empatisk person man är och på så sätt skydda sitt ego. Det handlar ibland således inte om att man vill göra något bra, utan snarare att man själv vill må bra. Det ökade uppvisandet av offentlig sorg behöver inte symbolisera att människor i dagens samhälle blir allt mer empatiska utan det kan tvärtom röra sig om ett högst egoistiskt beteende. (West, 2005).

West (2005) menar samtidigt att människorna i det postmoderna samhället desperat söker efter en gemensam identitet och nya sociala band att ersätta de som har tynat bort i det postmoderna samhället. När familjen, kyrkan, nationen och lokalsamhället inte längre har samma starka roll söker man mening i något annat. Många människor hittar idag istället denna gemenskap via Internet och med hjälp av den nya teknologin. Genom Internet finns också en ständig tillgång till den offentliga sorgen. Denna typ av sorg har blivit som en religion för vissa människor som inte längre erkänner sig till den kristna kyrkan. Genom att ta del av den producerade sorgen uppnår vi själva ett högre välbefinnande (West, 2005).

Ett forum för bearbetning

Den medieteknologiska utvecklingen har gjort Facebook till en modern arena för att kommunicera med andra människor. Informanten Hampus menar att ”det finns en plats för allting på Internet och på Facebook, även för döden”. På Facebook avhandlas olika händelser i livet med hjälp av bilder, konversationer och berättelser, och likväl som det finns utrymme för att behandla fest, resor, och vardagliga händelser, så finns där också plats för att diskutera döden. Att minnesgrupper bildas på Facebook förefaller därför nästintill lika naturligt som att fysiskt samlas kring ett bord och samtala kring den döde. En annan av våra informanter, Cecilia, säger att ”minnesgruppen är en modern form för att uttrycka sorg”. Att man vill skriva ett tröstande ord eller lämna ett meddelande i minnesgruppernas gästbok, kan förstås som en naturlig följd av att vi idag lever en stor del av vårt sociala liv på nätet. Den som har ett aktivt liv på sajten tycker att det är naturligt att även minnesgrupper för döda personer finns på samma plats kan vi förstå av vår empiri.

Daniel, en av våra yngre informanter som också själv har bildat en minnesgrupp, resonerar kring orsaken bakom hans handlande: ”Jag tyckte att det var skönt att jag satte upp en sida för henne... Jag fick ut mina känslor och såg att det fanns fler som kände likadant”. Han menar precis som flera av de andra informanterna att grupperna kan fylla en bearbetande funktion för människor som känner att de behöver uttrycka sig kring det inträffade. Särskilt positivt framhålls det faktum att man kan vara fler att dela sorgen.

Vi kan således förstå att minnesgrupperna kan fungera som ett forum för bearbetning där människor inte bara ges en möjlighet att uttrycka sig, utan de kan även dela erfarenheter med människor som sörjer en gemensam sak och befinner sig i en liknande situation. I grupperna ges dessutom möjlighet till en tvåvägskommunikation där man kan diskutera den döde och saknaden efter denna med andra. Detta är visserligen något man har kunnat göra tidigare också, men inte via något kommunikationsmedium. Att få dela med sig och ta del av andras känslor och tankar verkar göra att medlemmarna inte känner sig lika ensamma i sin situation och sorg. Castells (2001) menar att internetkommunikation kan ge upphov till en tillhörighetskänsla och på samma sätt är minnesgrupperna en kommunikationsarena där människor som är spridda i rummet kan mötas i en gemenskap.

Den gemenskap medlemmarna finner i sorgen på minnesgruppen kan vidare förstås som ett massfenomen och likt West (2005) menar ger det utövarna en gemensam identitet. Den publika sorgen i minnesgrupperna får ett självuppfyllande syfte

för den postmoderna människan då vi finner en tröst i att ingå i en större gemenskap.

När minnesgrupperna fyller en funktion av bearbetning kan vi även förstå dem som ett behov av att delta i ceremoniella åminnelseriter, vilka enligt Bauman (1994) är ett sätt att bearbeta förlust. Vår informant Andreas, som är medlem i en minnesgrupp för en bekant som tog livet av sig, berättar:

Man kan ju tycka att det är många som är med på sidan, det är ju lätt att vara efterklok. Det är många som känner att varför gjorde jag inte något medan hon var i livet? Många som kanske har haft dåligt samvete och har försökt att kompensera det genom att skriva jättemycket och sådär.

Minnesgrupperna kan fungera som ett forum för att säga de saker som man aldrig fick tillfälle att förmedla till personen medan denna fortfarande var i livet. Vi kan även förstå att orsaken bakom medlemskapet kan vara att man vill döva sitt eget dåliga samvete och motivet är således egoistiskt. Precis som West (2005) menar att offentligt uppvisade av empati grundar sig i att man vill skydda sitt ego så kan minnesgrupperna utnyttjas av människor som vill må bättre själva.

Under intervjuerna framgår det att minnesgrupperna kan fungera som ett terapeutiskt verktyg för de efterlevande och att de, i olika grad och på olika sätt, kan hjälpa människor i bearbetningsprocessen då man förlorat en anhörig. En av våra informanter, Cecilia, som inte haft en nära relation till de personer vars minnesgrupper hon är medlem i säger: ”Det blir nästan som en stor gemensam kram till de anhöriga för alla går ihop och visar sitt stöd”. Hon menar att en anledning till medlemskap kan vara att man vill visa sitt stöd för de anhöriga även om man har haft ett stort känslomässigt avstånd till den avlidna. Orsaken till att man blir medlem handlar då inte om att man själv behöver bearbeta dödfallet utan snarare att man vill stötta de vänner som funnit bortgången mer psykiskt påfrestande. Precis som Castells (2001) menar blir Internet och samspelet på minnesgrupperna en viktig källa till stöd och kamratskap.

Emelie, som är administratör för en grupp tillägnad hennes bästa vän säger:

Hjälpt till och hjälpt till, jag vet inte. Alltså jag mår bra om våra kompisar mår bra. Det är bara en del av det, mycket är också att man pratar om det ansikte mot ansikte så man inte bara sitter vid datorn och skriver.

Samtliga informanter uppger att minnesgrupperna kan fungera som ett stöd för människor i sorg och att det kan vara lättare att uttrycka sina känslor i detta forum, men som Emelie påpekar så är det ingen fullgod ersättning till att prata ansikte mot ansikte om sorgen. Det visar sig också i intervjuerna att av de informanter som verkligen varit med om en förlust så tycker de att minnesgrupperna endast har underlättat deras sorgearbete ytterst marginellt. Vi kan alltså se att samtidigt som det finns en stor tilltro till den nya teknologin och minnesgrupperna, så har dessa i själva verket inte den effekt som informanterna uppgav att de trodde att de skulle ha på dess medlemmar. Huruvida minnesgruppen fungerar som terapi verkar vara kopplat

till hur nära personerna stod varandra i livet. För de som stod personen nära och har en större sorg så är det inte tillräckligt med Internet, men det kan vara det för de personer som hade en mer avlägsen relation.

Samtidigt som minnesgrupperna är en viktig källa till såväl stöd som gemenskap, så råder det en tydlig åtskillnad mellan de sociala interaktionerna på Internet och människors sociala liv i den fysiska världen. Bianca säger:

Jag personligen gillar att skriva och uttrycka mig så, men då skriver jag mer för mig själv. Jag skulle nog inte tycka att det var samma sak att skriva på någons minnessida, det hade inte hjälpt mig lika mycket som att prata med mina vänner om vad som hade hänt.

Denna typ av kommunikation kan alltså inte ersätta den bearbetning som sker då man fysiskt interagerar med andra människor, vilket stärker Castells (2001) teori om att de virtuella gemenskapsbanden aldrig kan bli lika starka som de i den fysiska världen. Bianca fortsätter:

En kram som skickas på Facebook kan betyda lika mycket som en vanlig det beror liksom på vem den är från. Om det hade varit från någon gammal klasskompis från mellanstadiet hade jag nog ändå blivit väldigt berörd att den brydde sig om mig överhuvudtaget för den hade inte behövt. Liksom, vi har inte pratat på tio år men ändå så skickar den någon slags omtanke.

Genom informanten Bianca kan vi förstå att kommunikation på Facebook värderas olika beroende på vem det är man interagerar med. Det verkar som att hur man värdesätter det stöd man får på Facebook är beroende av såväl känslomässigt som rumsligt avstånd. Ges stödet från en person som befinner sig på ett stort avstånd, antingen fysiskt eller psykiskt, så kan det värderas lika högt som om man förmedlar sin omtanke personligen.

Kommunikation på Facebook kan ses som ett bra komplement för de tillfällen då kommunikation ansikte mot ansikte inte är ett alternativ. Liksom Castells (2001) menar att internetkommunikation kan upprätta och bibehålla relationer i större sociala cirklar så fungerar minnesgrupperna som ett komplement till det stöd man kan ge i den fysiska världen. En av informanterna, Gisela, säger: "Det är olika vad man är för person, en del tycker att det är tillräckligt med Internet medan vissa tycker att det är mer operonligt. Det finns ju de som lever framför datorn hela tiden, de tycker säkert att det är tröstande". Uttalandet indikerar att om man har en stor del av sitt sociala liv på Facebook så kan man känna stöd på forumet och via minnesgrupperna.

Men samtidigt som stöd och bearbetning via minnesgrupperna är bättre än inget alls, så kan vi förstå att det finns en rädsla för att den digitala kommunikationen bidrar till att människor distanserar sig från varandra och att mycket av den personliga kontakten försvinner. Informanten Cecilia spekulerar i utvecklingen:

Den som kanske skulle vilja sträcka ut en hjälpare hand till de anhöriga personligen kanske inte gör det utan istället nöjer sig med att tänka att det räcker att uttrycka sin sorg på sidan.

Denna typ av uttalanden står i direkt motsats till att internetkommunikation skulle underlätta sociala relationer och skapa gemenskap utan visar istället på att det kan bli precis tvärtom. Minnesgrupper kan göra så att människor undviker personlig kontakt, misstänker några av informanterna. Vår informant Hampus tror att en del väljer minnesgruppen som ett forum för deltagande därför att de har lättare för att uttrycka sig när de skriver. Att skriva en rad på minnesgruppens sida är inte lika påfrestande som att beklaga sorgen till en anhörig i verkligheten. Informanterna har samtidigt uttryckt att de misstänker att möjligheten till att kommunicera digitalt kan göra att man tar avstånd från den mer ansträngande personliga kommunikationen. På så sätt undviker man människor som, både direkt och indirekt, har drabbats av döden. En konsekvens av detta är att vi upplever en konfiskering av erfarenhet, då möjligheten till bearbetning via minnesgrupperna gör att dödens förbindelse med den sinneliga förnimmelsen tunnas ut. Att det finns en negativ inställning till att personligt stöd ersätts av meddelanden i gästboken på minnesgruppen kan därmed grunda sig i en underliggande rädsla för att i enlighet med Castells (2001) teori bli fångad i en medial låtsasvärld, där erfarenheter inte bara kommuniceras via skärmen, utan istället blir själva erfarenheten. Även om informanterna befarar att detta kan ske så uppger de samtidigt att de själva föredrar att föra en konversation ansikte mot ansikte framför att uttrycka sig i skrift på Facebook.

Tack vare den medieteknologiska utvecklingen har det uppstått nya arenor att diskutera döden och minnesgrupperna kan fungera som ett forum för bearbetning. Samtidigt finns det en överdriven tro på minnesgrupperna som ett verktyg för bearbetning och de fyller inte alltid den funktion som medlemmarna hoppats på. Via minnesgrupperna får fler människor möjlighet att visa sitt stöd för de anhöriga men det finns även en risk att man undviker att ta personlig kontakt eftersom det är lättare att visa sitt deltagande genom att bara bli medlem i minnesgruppen. En konsekvens av minnesgruppernas uppkomst kan således bli att dess medlemmar distanserar sig från döden men det kan även göra att vi upplever döden som mer naturlig eftersom vi påminns om den tack vare vårt medlemskap.

Känslsamhet eller verkliga känslor?

Ur våra intervjuer kan vi se att när en person avlidit så tenderar människor att visa en högre uppskattning för den personen via Facebook än vad de visade medan personen var i livet. Informanten Cecilia säger om antalet medlemmar på minnesgrupperna:

Det är intressant för man ser på dessa sidor och profiler med människor som kanske hade 200 kompisar... Thomas till exempel hade 250 kompisar eller någonting, men på minnessidan är det liksom 1500 medlemmar.

Den överdrivna uppslutningen och den påstådda uppskattningen i dessa grupper kan liknas vid den hysteriska utlevelse som West (2005) beskriver ibland utbryter vid kända personers död där människor känner en press att uppvisa sorg, trots att de tidigare inte hyste några stakare känslor för personen i fråga. Cecilia är en av dem som menar att det vore onaturligt att inte bli medlem i en minnesgrupp som man blir inbjuden till. Hon säger: ”Jag skulle aldrig kunna... inte gå med”. Upplevda påtryckningar från omgivningen kan alltså vara en av anledningarna till att människor väljer att bli medlemmar i grupperna. Man vill helt enkelt framställa sig själv som en empatisk person. Dock behöver det nödvändigtvis inte betyda speciellt mycket att man väljer att bli medlem, men däremot skulle det vara desto mer uppseendeväckande att inte bli medlem.

West (2005) menar att massmedierna genom en relativt subjektiv rapportering påtvingar sina läsare, och därmed allmänheten, att ta del av en offentlig sorg, vilket kan likställas med att medlemmarna på Facebook känner att de är mer eller mindre är tvungna att bli medlemmar i minnesgrupperna när de får kännedom om dem. Ur intervjuerna kan man dock urskilja att det inte så mycket är sorg som medlemmarna känner sig tvingade att visa upp, utan snarare sympati och empati.

West (2005) driver tesen om att offentligt uppvisande av känslsamhet handlar om att man vill informera sin omgivning om vilken empatisk person man är och att detta är ett sätt att skydda sitt ego, vilket våra informanter styrker. Vår informant Emelie berättar om sin bästa väns minnesgrupp och säger:

Jag tror att vissa gillar den uppmärksamhet man får när någon försvinner, alltså det finns ju folk som mår bra av det. Det finns sådana som hittar på att de var kompisar. Jag tycker det är dumt, skrattretande, alltså 'vad gör du?' undrar man ju.

Informanterna uttrycker inte bara en press att själva visa sig empatiska, utan vid flera tillfällen uttrycker de dessutom att den empati som de ser andra uttrycka via minnesgrupperna inte alltid verkar vara äkta. Vi kan på så sätt förstå att medlemskapet i minnesgrupperna inte alltid handlar om att man bryr sig om personen eller dennes anhöriga, utan att det istället handlar om en önskan att själv uppmärksammas. Informanternas uttalanden understryker det West (2005) menar med att offentlig sorg kan skänka ett personligt välbefinnande. Man blir således inte medlem i minnesgrupperna som en god gärning och för att man vill göra något bra, utan syftet är snarare att man vill må bättre själv.

Vi kan också förstå fenomenet utifrån teorin om att den gemensamma publika sorgen kan vara mentalt stimulerande. Det kan alltså finnas ett skäl att delta i en minnesgrupp bara för att det är roligt eller intressant. En av våra informanter, Fredrika, säger:

En 90-åring som är död. Hade den personen fått en minnessida? Som har så lång historia. Det hade varit mer intressant.

Fredrika menar att människor tycker att dessa grupper är intressanta att ta del av men att skälet kanske inte är att själva personen som det handlar om nödvändigtvis är så intressant. Flera av våra informanter menar att det för vissa personer verkar vara mer intressant med själva sorgen än personen som den projiceras på. Fredrika vars sambo gick bort drar paralleller till hur det kan fungera i verkliga livet och säger:

Det finns alltid de som vill vältra sig i det och marknadsföra sig själva på ett egocentriskt sätt. Det märker man när någon dör, det är precis som i verkliga livet men nu har de ett annat forum.

En del personer är snarare ute efter att visa upp sin egen sorg och sig själva. Vår informant Emelie berättar:

Det är ju vissa som är väldigt avlägsna som skriver där 'äh jag saknar alla tider med dig Anna'. Då blir jag lite irriterad när de skriver så men jag kan ju inte säga något... det är det de känner, det är det de skriver.

Hon menar att människor skriver till hennes döda vän Anna att de saknar henne, trots att hon vet att de inte var vänner när Anna var i livet. Hon tycker att det är irriterande när avlägsna personer blir medlemmar och uttrycker saknad i gruppen men samtidigt menar Emelie att hon inte har rätt att döma dessa människor och man kan inte säga till en annan person om den har rätt att sörja eller inte.

Vi kan förstå att samtidigt som flertalet av medlemmarna i minnesgrupperna säkerligen befinner sig i ett tillstånd av vad West (2005) skulle kalla "*grief lite*" så kan man inte dra alla medlemmarna över en kam och förväxla dem med de som känner verklig smärta. Många av de som väljer att bli medlemmar i grupperna känner stor smärta och saknad efter den döda. Det kan verka underligt att avlägsna personer uttrycker sin sorg, som kan uppfattas som falsk, på sidorna men att det är samtidigt

omöjligt att veta vad en annan person har känt för en annan och hur den väljer att uttrycka sig.

Genom Emelies berättelse kan vi samtidigt förstå att det ibland kan vara skönt när avlägsna personer visar sitt deltagande över det inträffade. Emelie berättar om att uppvisande av medkänsla ger henne hopp: ”Jag träffade en man som var hjärtsjuk och vi pratade om det som hade hänt och han sa att han gärna hade skitit i att få ett nytt hjärta om Anna kunde få leva vidare. Att någon som inte ens kände Anna säger så ger hopp om människor”. Det behöver således inte alltid vara något negativt med att ett stort antal människor visar sitt engagemang, utan det kan tvärtom vara skönt för de anhöriga att se att medmänniskor uppvisar känslomässighet.

Betydelsen av minnesgrupper och graden av känslomässig involvering hos medlemmarna varierar från person till person. Detta blir speciellt tydligt då det först är när en av informanterna blir påmind om att hon är medlem i en grupp som hon överhuvudtaget kommer ihåg det. Vår informant Cecilia utbrister vid intervjun: ”Oj, shit, Håkan Tall! Jag hade faktiskt glömt att jag är medlem på hans sida...”. Vi kan således förstå att medlemmarna i minnesgrupperna ibland kan befinna sig i ett tillstånd av ”*grief lite*” när de väljer att gå med. Saknaden och minnet av den döda svalnar snabbt efter det att man blivit gruppmedlem.

En annan anledning till att man kan välja att gå med i en minnesgrupp kan vara för att uppfylla ett högre syfte. Samma informant, Cecilia, berättar om en minnesgrupp hon är medlem i och som har startats för en kvinna som blev mördad:

Men Maria-saken är lite annorlunda, den har ju ett syfte. Syftet med den sidan som det beskrivs är att det måste hända någonting. Man visar ett stöd för det. Om Maria hade dött i en bilolycka eller nått tror jag också det hade funnits en minnessida för henne men att det är så otroligt många medlemmar är ju för att det finns ett annat syfte.

Medlemskapet fyller samma funktion som en namninsamling eller protestaktion för att få mördaren dömd. En annan informant, Fredrika, menar att man kan skapa minnesgrupper i förebyggande syfte, om exempelvis ett barn som blivit mobbat dör kan man skapa en grupp för att påminna och förhindra att samma sak händer igen. Samtidigt menar de att medlemskapet i grupper inte fyller någon vidare funktion och man visar bara sitt stöd indirekt.

Minnesgrupper kan enligt informanterna bildas för att väcka opinion eller skapa uppmärksamhet kring en sakfråga. Om det är ett ämne som berör kan det vara en anledning till varför man väljer att bli medlem i gruppen, trots att man inte kände personen i fråga särskilt väl. Flera av de dödsfall som vi har följt i medier på senaste tiden har också fått minnesgrupper på Facebook med ett enormt antal medlemmar.

Minnesgrupperna på Facebook tränger sig på i människors vardag och många känner ett socialt tryck att de måste bli medlem i grupperna. Andra ser sin chans framställa sig själva i bättre dager genom att visa upp, sin ofta flyktiga, sorg. Medlemskapet i grupperna kan också grunda sig i att man vill stödja en viss sakfråga. För att kunna förstå människors motiv till varför man valt att bli medlem i grupperna så måste man särskilja ett känslolöst beteende från verkliga känslor.

Hyllning och glorifiering

Det har redan framgått att minnesgrupperna på Facebook är en modern form av hyllning och flera av informanterna menar att bli tillägnad en minnesgrupp skänker bekräftelse. Flera av informanterna spekulerar vidare kring hur de döda skulle reagera om de fick kännedom om minnesgrupperna som bildats för dem och informanten Cecilia säger:

Jag tror de hade blivit glada. Det är nästan som en bekräftelse. Alla människor är osäkra och man blir ju en väldigt, synd att säga, men stark karaktär efter att man har dött.

Bauman (1994) menar att människor har en önskan att lämna outplånliga spår till eftervärlden och vi kan därmed förstå att minnesgrupperna kan fungera som ett forum för att fylla ett sådant behov. Att hylla och glorifiera våra medmänniskor, ge dem en stark karaktär som människor minns, är något som man enkelt kan göra med hjälp av minnesgrupperna.

I intervjuerna framkommer det också tydligt att det är viktigt att det intryck av den döda personen som förmedlas via minnesgruppen ska vara positivt och värdigt. Även om värdigt är ett subjektivt begrepp så menar informanterna att den bild som förmedlas på sidorna är nästintill uteslutande positiv. Informanten Cecilia berättar om intrycket av hennes vän på minnesgruppen:

Jag tror inte att hans minnessida stämmer så bra överens med hur han var innan han dog. De bilder som kommer upp är ju när han är med alla kompisar och texterna är ju typ 'du är världens bästa'. Man vill ju hylla den döda.

Bilden som förmedlas av hennes vän på minnesgruppen stämmer inte särskilt väl överens med så som han faktiskt var i verkligheten. Precis som West (2005) menar att berömmelse blir manipulerad i media så blir bilden av den döda personen manipulerad på minnesgrupperna. Att människor har en tendens att minnas de goda sidorna och egenskaperna hos en avliden är inte något ovanligt. En konsekvens av detta är att personerna som tillägnas minnesgrupper får stå för känslor som inte alltid är balanserade mot deras egenskaper i verkligheten och det sker en form av glorifiering. Att människor vill sprida en glorifierad bild av de döda kan förstås med hjälp av Baumans (1994) teori om att karaktären hos åminnelseriterna är beroende av att vi önskar få samma behandling när vi själva dör.

Intervjuerna ledde även in på vem som har makten över den bild och information som sprids efter en persons bortgång och vem det egentligen är som ansvarar för det material som sprids via minnesgrupperna. Informanten Andreas uttrycker en vanlig åsikt då han säger:

Det känns väl mest naturligt om någon i hennes närhet gör det, närmsta vännerna eller någon i familjen. Och även om det är någon av de bästa vännerna som gör det så tycker jag att de ska ha familjens godkännande. Och om det är någon utanför den närmaste kretsen skulle jag vara mer tveksam till det. Men den personen måste ju då också fråga om det är okej att göra det. Men det skulle kännas mest naturligt om det kom från de närmaste.

En vanlig uppfattning är att de personer som stått den avlidna närmast också är de som borde få styra över materialet. Enligt Thompsons (2001) teori om den nya offentligheten så tunnas gränsen mellan privat och offentligt ut. Genom intervjuerna kan vi dock se att även om vi har en ny offentlighet så är spelreglerna fortfarande desamma som tidigare. Ett dödsfall räknas som en privat händelse och även om fler kan ta del av det så är det så är det den närmaste familjen som har bestämmanderätt. De regler som gällt vid traditionella minnesceremonier gäller även för minnesgrupperna på Facebook. Samtidigt menar en del av informanterna att det vara svårt att skapa en minnesgrupp då det innebär ett stort ansvar och kan vara psykiskt påfrestande eftersom man påminns om den person man förlorat.

Att hylla den döda genom minnessidorna är en viktig funktion men det finns också en skepticism inför den offentlighet som de döda sätts under. Bianca funderar kring sin nuvarande Facebookprofil i relation till vem som skulle få tillgång till information om henne om en minnesgrupp bildades om hon dog. Hon säger: "Om jag relaterar till mig själv så är ju min Facebookprofil stängd så att bara mina vänner kommer åt det, för jag vill ju bara att det är de som ska se. Det känns lite konstigt att bara för man är död så får vem som helst kolla. Det känns lite utelämnande". Framförallt är det faktumet att de döda inte kan föra någon egen talan som informanterna har invändningar mot. Fredrika säger: "Om jag själv skulle dö, vem känner mig så väl så att de kan lägga ut en minnessida om mig? Vem vet vilka personer de ska godkänna och vilka bilder som jag vill ha?". Vidare menar hon att det är fel att skapa en sida för en person som inte har möjlighet att uttrycka sin egen vilja och att den kanske inte blir representativ för personen. Dessutom skulle grupperna kunna ge upphov till bråk och upprörda känslor om någon skulle skriva något olämpligt.

Tydligt är att det kan kännas obehagligt att inte ha kontroll över den bild som sprids av en själv på minnesgruppen, vilket kan bero på att man tillskriver medierna en stor påverkansmakt på omgivningen. Kan man styra medierna kan man också styra hur människor uppfattar en själv. Men trots problematiken med att minnesgrupperna är offentliga och tillgängliga för vem som helst att ta del av så vill flera av informanterna att en grupp ska bildas för att hylla dem vid en eventuell bortgång. Vår informant Cecilia understryker detta när hon säger: "Jag vill kanske inte ha en egen sida men jag vill inte att det inte skulle skapas någon. Så, jag tror att jag vill det.

För det blir ju för att hyllas liksom. Det är dagens medium för att hyllas så om det inte skulle bli något är det... synd”.

Vidare kan vi ur intervjuerna urskilja att ju yngre informanterna är, desto naturligare och mer självklart känns det med minnesgrupper. Genom minnessidorna når vanliga personer en form av kändisskap, vilket precis som i verkliga livet för med sig en del konsekvenser och risker. Informanten Fredrika spekulerar i att det skulle kunna gå så långt att någon tar livet av sig i jakten på uppmärksamhet. Hon säger: ”Det kan finnas någon svag och förvirrad tonåring som ser sin chans att bli Facebookkändis genom att ha en minnessida. Det kan vara det som får någon att ta steget”.

Ur intervjuerna kan vi därmed förstå att en önskan om en minnesgrupp kan grunda sig i att man vill bli erkänd och få bekräftelse genom uppmärksamhet i medierna. Minnesgrupperna på Facebook har blivit ett nytt forum för att offentligt hylla de döda och sprida en glorifierad bild av dem. Detta är något som skänker bekräftelse, på både gott och ont.

En modern ritual

Informanterna jämförde en minnesgrupp på Facebook med en dödsannons i en dagstidning. Bianca menar att minnesgrupperna fyller en praktisk funktion och säger:

Jag tycker faktiskt att minnessidor fyller en bra funktion, som dödsannonser, för det blir lite samma bara att dom är digitala och når alla vänner som man har över hela världen. Alltså, om jag dör hjälper det inte att det står något i lokaltidningen hemma hos mamma och pappa, för då får inte ens folk i min klass reda på det. Det är många som jag i princip bara har kontakt med över Internet och då skulle dom aldrig få reda på det om det inte stod på Facebook. Dom skulle bara ”vart har hon tagit vägen?” och så skulle dom få leva i evig ovisshet.

En likhet mellan en minnesgrupp och en dödsannons är möjligheten om att informera omgivningen om dödsfallet. Minnesgrupperna ger dock en ökad räckvidd då en dödsannons i en svensk dagstidning inte räcker för att nå de spridda kontakterna människor idag kan ha över hela världen. Som vi ser tycker Bianca att en dödsannons inte alltid är tillräcklig, har man en stor del av sina sociala kontakter på Facebook är det nästan nödvändigt att också ha en form av dödsannons där. Eftersom minnesgrupperna inte är beroende av vare sig tid eller rum så kan de fungera som ett praktiskt och effektivt informationsmedium. Minnesgrupperna är därför ett nödvändigt komplement till de traditionella medierna när vi lever i en värld av vad Castells (2001) skulle kalla tidlös tid och avstånden mellan människor inte längre har någon betydelse.

En del av informanterna menar att minnesgruppen snarare kan fungera som en gravsten eller en minneslund. Flera av våra informanter tycker också att minnesgruppen kan vara bra om man inte kan närvara vid begravningen, både för att uttrycka sitt deltagande till de anhöriga och som en ceremoni för att minnas. Men de tycker att Facebook skiljer sig på en väsentlig punkt från dödsannonser i en dagstidning. Cecilia säger:

Innan har det inte funnits något utrymme eller forum för att diskutera den döda. Jag vet inte vad jag tycker om det. En dödsannons är ju envägsriktad så jag ser inga likheter med en Facebookgrupp.

Vi kan således förstå att minnesgrupperna inte går att helt likställa med traditionella informationskanaler. I en minnesgrupp får man möjlighet till tvåvägskommunikation, man kan diskutera den döde och saknaden efter den döde med andra. Detta

har man visserligen kunnat göra tidigare också, men endast i verkligheten, och inte via något medium. Ytterligare en skillnad är att man nu kan diskutera den döde med människor som man inte känner eller aldrig ens har träffat. Det går också att läsa andras diskussioner och dessa består också så länge minnesgruppen finns kvar. Informanten Andreas säger att han inte tycker att man ska få reda på att man har mist en vän via Facebook. ”Man hoppas ju att man har fått reda på det på ett värdigare sätt innan och att minnesgruppen är något som får minnet av personen att leva kvar efteråt”. Digital kommunikation värderas inte lika högt, och vi kan därmed förstå att människor föredrar att få beskedet personligen och att minnesgruppen sedan kan användas för att minnas. Att minnas är enligt Bauman (1994) viktigt för människor då det ger oss en andlig tröst om att livet på något sätt fortsätter efter döden.

Tidigare har vi inte haft samma möjlighet att ta del av andras sorg. Många människor kan leva i flera decennier utan att kanske ens vara med om en begravning, samtidigt som vi får anta att människor förr levde betydligt närmare döden. West (2005) menar att vi har ersatt en del av det sociala livet i byn som gick förlorat med socialt liv på Internet, och i enlighet med detta kan vi förstå att vi med nätets hjälp kan ta del av döden, även om vi inte möter den i verkliga livet särskilt ofta. Människor behöver fortfarande få minnas och övertygas om möjligheten till evigt liv på det sätt som Bauman (1994) menar.

Våra informanter funderar mycket över vem som har rätt att skapa en minnesgrupp. Vår informant Bianca tycker att det är den närmaste familjen som borde göra det, precis som det är de som anordnar en begravning, vilket också är en vanlig åsikt. De mest närstående bör ha rätten att säga om de tycker att det är okej eller inte, även om det nödvändigtvis inte sedan är de som skapar minnesgruppen. I likhet med Biancas påstående går det dra paralleller till dödsannonser, gravstenar och begravning. Andreas jämför minnesgruppen med en notis i tidningen och berättar:

Det skulle inte behövas egentligen att alla kommer åt sidan. Det är ju för dom som känner henne som det är viktigt samtidigt som... ja... vad kan man jämföra med? En minnesnotis i en tidning kan ju också vem som helst läsa och det är ju... ja... jag vet inte... det är något kanske som jag tycker att de närmsta ska få bestämma, om dom vill det så är det väl okej.

Minnesgrupperna kan vara öppna eller stängda för besökare. Innan Internets tid så var det personer som kände den döde och dess anhöriga som beklagade sorgen i verkligheten. Idag kan vem som helst gå in på en minnesgrupp och skriva något i gästboken, vilket personer också gör enligt informanterna. Ibland även personer som knappt kände den döde personen när han eller hon levde. Detta kan bero på att gränsen mellan privat och offentlig handling har börjat suddas ut precis som Thompson (2001) menar. En anhörigs död blir offentlig via en minnesgrupp och konsekvenserna av detta kan vara svåra att överblicka. Informanterna pratar om minnesgruppen som ett forum för de som kände personen medan han eller hon levde, och pratar inte mycket om att vem som helst har tillträde. Några av informanterna har dock sagt att en öppen grupp kan innebära vissa nackdelar eftersom vem som helst kan skriva och det kanske inte alltid är kommentarer som är trevliga att läsa för de anhöriga.

När informanterna jämför minnesgruppen med en gravplats så tycker de inte att grupperna helt och hållet kan ersätta en gravplats. Emelie säger:

Kyrkogården är fysisk, det är där Anna ligger. Anna finns inte i datorn. Folk lämnar lappar på kyrkogården också, varje gång jag har varit där så ligger det minst fem lappar.

Att gå och besöka en gravsten är en mer ansträngande handling som inte går att jämföra med ett inlägg i gästboken på en minnesgrupp. En sådan grupp verkar snarare ses som ett komplement till de ceremonier och ritualer som vi har kring en avliden person som dödsannons, begravning och gravsten. Däremot behöver båda skötas om. Informanterna säger att också en minnesgrupp måste övervakas och rensas för att inte olämpliga inlägg eller bilder ska finnas, precis som en gravsten måste tas om hand för att inte växa igen och stå med vissna blommor. Detta måste någon ta på sig att göra och informanterna tycker det är viktigt att någon också gör det. De flesta tycker att det är bäst om en anhörig, familj eller vän tar på sig denna uppgift. Samma person bör sedan vara ansvarig för minnesgruppen så länge den finns på Facebook enligt informanterna. De ifrågasätter samtidigt om gruppen måste stängas ner någon gång och vem som i så fall ska göra det. En av informanterna, Fredrika, tycker att det i så fall blir som att begrava personen igen. Informanten Gisela är inne på samma sak och undrar hur länge en grupp egentligen ska finnas. Hon säger:

Det måste kännas lite hemskt på något sätt om man är sån som har startat en sådan sida när intresset liksom fallerar när man inte är inne lika ofta hela tiden. Det blir så tragiskt, för då är det precis som om man glömmer bort mycket fortare för man blir påmind om att man glömmer att gå in. I fall skulle jag startat en sådan sida så skulle jag sagt att den skulle leva i ett år och sen plocka bort den. Det skulle vara tidsbestämt från början.

Ur uttalandet går det att urskilja en rädsla för att de döda personerna faller i glömska då aktiviteten på minnesgrupperna avtar. Dessutom kan det ge dåligt samvete hos den som har hand om minnesgruppen, de kan känna dåligt samvete ifall de glömmer att ta hand om den för då har de även glömt bort personen. Det styrker Baumans (1994) teorier om att minnet av den döda bara är tillfälligt och endast lever kvar hos de närmast berörda. Att kämpa mot detta och bli ihågkommen i en större skala är något som flera önskar, men få som lyckas med.

Klart är dock att informanterna tycker att bildandet och medlemskapet i en minnesgrupp kan vara motiverat utifrån att den är oberoende av tid och rum. Den kan användas för att informera avlägsna personer och utgöra en form av minnesstund eller ceremoni. Minnesgrupperna kan således fungera som en modern minnesritual i dagens samhälle.

Ett postmodernt himmelrike

Några av de informanter som inte anser sig vara religiösa säger sig ändå tro på något slags liv efter detta. De säger sig inte tro att man upphör att existera efter att man är död. Andreas, som uppger att han inte är troende, berättar om fördelarna:

Det skulle vara härligt om det var så. Så behöver man inte känna någon stress att man ska ha gjort allt så man kan slappa lite och fixa det sen. Nej, det var ett flummigt svar. Men jag tror någonting, det skulle vara trist om man bara låg i jorden sen i en evighet.

Andreas beskriver ett sätt att separera kropp och själ som Bauman (1994) teoretiserar kring. Det känns helt enkelt bättre för människor om själen lever vidare, då finns man fortfarande. Att existera som en ande eller i en annan värld är ett sätt att vara odödlig. De kan vara därför informanterna säger sig tro på någonting, även om de inte har en religiös övertygelse. Att hålla minnet av en död person vid liv säger informanterna kan ge en känsla av att han eller hon fortfarande är här. I intervjun uttrycker sig informanten Daniel kring fenomenet då han säger: "Man går in på sidan och påminns om henne och hur hon var i vardagen. Man kan föreställa sig hur det hade varit om hon var här nu".

Som ett resultat av minnesgruppens bildande så har den dödes liv på sajten i princip inte förändrats för de utomstående. Vännerna finns kvar och det laddas kontinuerligt upp nya bilder på honom eller henne. Det går dessutom att fortsätta skriva hälsningar till den döde, även om man inte får något svar. Precis som Daniel säger, det går att föreställa sig hur det hade varit om personen fortfarande levde. Bianca funderar kring döden och säger: "Jag vet ju att man bara hamnar i jorden och sen ruttar man men jag tror på spöken, helt övertygad om att det finns andar och sånt. Men kanske flyger omkring här sen". Även om många av informanterna har sagt liknande saker så verkar de samtidigt känna tveksamhet inför ett eventuellt andligt liv. De vet att man bara hamnar i jorden, men det vore så trist om det var så. Enligt Bauman (1994) strävar varje människa alltid efter odödlighet och ett sätt är att hålla de anhöriga vid liv i minnet blir att bilda en minnesgrupp. Minnesgruppen kan därför förstås som ett nytt sätt att tro på evigt liv. Fredrika uttrycker följande angående att hålla liv i minnet av sin sambo:

Jag hedrar Martin genom att prata om honom så ofta jag kan. Genom att inte glömma bort honom och inte låta hans vänner glömma bort honom heller. Han dör först när alla som känner honom dör. Om en minnessida är rätt eller fel beror helt på syftet. En helt vanlig människa behöver nog inte en minnessida för att bli ihågkommen.

En minnesgrupp är alltså inte det enda sättet att minnas. Bauman (1994) säger att så länge man minns en anhörig är de på något sätt fortfarande levande, de lever inuti de som fortfarande lever. Så länge det finns personer vid liv som minns den döde så är han eller hon i alla fall i liv i minnet. Genom att påstå något annat tillskriver man medierna en makt att påverka som de inte besitter i verkligheten.

Minnesgrupper kan hjälpa människor att minnas, men det går även att urskilja en annan funktion. En del av handlingen kan vara självisk och om medlemskapet är moraliskt befogat är beroende av syftet. Minnesgrupperna tröstar, de anhöriga lever vidare i sina anhörigas och i andras minnen, och då finns det chans att de också kommer att göra det en dag. Informanten Bianca säger att hon ibland funderar på hur många som skulle gå med på hennes minnessida, om hon ens skulle få någon.

Jag hade nog velat ha en. Jag hade nog blivit ledsen om det inte fanns någon som hade ett behov av att skicka ett virtuellt meddelande till mig. Eller inte en minnessida kanske, det hade räckt att de gick in på min profil och skrev att de saknade mig.

Eftersom många av informanterna uttryckt att de vill själva ha en minnesgrupp så kan deras behov av att skapa eller delta på andras förstås genom vad Bauman (1994) kallar minnets ritualisering, att människor engagerar sig i kollektiva åminnelseriter som tycks rikta sig till de levande mer än till de döda vars minne de håller levande.

Minnesgrupperna kan också tjäna som ett slags kollektiv överlevnad. Informanten Cecilia funderar kring det liv man lever på Internet och säger:

Thomas finns någonstans i cyberworld och det är ju verkligen så det fungerar. Den personen har ju ingenting att säga. Det är lite som jag sa innan, man tar över en annans personlighet, eller mini-mig. Man väljer, bestämmer det... Shit det är ju helt sjukt att man hänger kvar!

Informanterna menar att de som använder minnesgruppen tar över den dödes personlighet och den personbild som ges på minnesgrupperna styrs av användarna. Informanterna menar att bilden som sprids av den döda via minnesgrupperna således inte alltid stämmer överens med hur denna var i verkligheten, utan användarna fortsätter dennes liv även efter att personen är död. Facebook kan hjälpa till att säkra vad Bauman (1994) skulle kalla folkets kollektiva överlevnad och på Facebook behöver ingen försvinna, det är ett forum där alla lever för evigt. När användarna skriver en hälsning kan de få en känsla av att folket kring den som är död finns fortfarande. Den avlidnes liv fortsätter på nätet, kompisarna håller kontakten via minnesgruppen och en person kan kännas märkligt levande på bilder från en minnesgrupp. Innan Internet så mindes människor avlidna på andra sätt, det är bara mediet som har ändrats. En gravsten eller ett fotoalbum kan fylla samma funktion eller ett men med

Internet som medium tar besökarna på minnesgruppen över och fortsätter hålla liv i den dödes person. När man besöker minnesgruppen så kan en annan användare ha lagt in nya bilder, eller så har någon ny person blivit medlem.

Fredrika ser en annan anledning till varför man vill att personer ska leva kvar på Facebook då hon säger att hon tror att det egentligen inte handlar om att personen ska leva kvar utan att ”det är väl bara svårt att släppa taget”. Medlemskapet kan således handla om att man vill göra avskedet lite mjukare. Döden känns så definitiv, så slutgiltig och är precis som Bauman (1994) menar, något man till varje grad vill undvika. Orsaken till minnesgruppers uppkomst kan således vara så enkel som att det är svårt att acceptera att livet är över.

Informanterna verkar samtidigt inse det falska i minnesgruppen, personen de saknar finns inte där, minnessidan är mer till för de själva och fungerar som en länk till den de saknar. Cecilia berättar:

Det är lite konstigt för det blir nästan som game over liksom. Biiiiip. Haha. Om du tänker dig att du är inne in internetvärlden och i datavärlden så är det game over. Det låter hemskt men jag tycker att det ska vara så. Det borde vara så. Det är helt onaturligt att man lever vidare.

Det finns en åsikt att detta är fel och att när man dör i den verkliga världen borde man också dö på Internet. Om personen hade en Facebookprofil medan den var i livet med vänner och bilder som man de själv valt, så finns det en synpunkt om riktigheten i att skapa en ny sida. På så sätt respekterar man inte den dödas integritet.

Informanterna säger också att vem som helst kan få en minnesgrupp och vem som helst kan bli ihågkommen på Facebook. Det är första gången som det finns ett sådant medium. I enlighet med Baumans (1994) tankegång så är det inte lägre bara kända personer eller högt uppsatta som omnämns medialt då de dör. Idag har alla möjligheten att styra över sina anhörigas hågkomst, förr kunde endast de som kände personen minnas. När användarna påminner andra på Facebook om sina anhöriga så tröstar det de själva att veta att de själva har samma möjlighet att bli ihågkomna en dag.

Epilog

Facebook har blivit en naturlig mötesplats för människor i dagens samhälle. Vår studie visar att minnesgrupperna som bildas i detta forum fungerar som en plats där människor gemensamt kan bearbeta dödsfall. Denna plats fungerar också som en scen där människor kan spela ut och få utlopp för sina känslor. Det kan exempelvis röra sig om känslor som man tycker är svåra att verbalisera i verkliga livet. De känslor som visas upp på denna scen behöver dock inte vara mer djupa eller äkta än de som en skådespelare gestaltar på en teaterscen.

Vidare visar vår studie att minnesgrupperna karaktäriseras av en synlighet och offentlighet vilket ger personerna som verkar på dem uppmärksamhet från sin omgivning. När minnesgrupperna fungerar som en scen ger de inte bara berömmelse åt dess levande aktörer, utan de skänker också en typ av berömmelse åt den döda person som diskussionen kretsar kring. Det är medlemmarna i minnesgruppen som berättar historien om den döda och de redigerar och återberättar historien så länge det finns någon som vill ta del av den.

Genom att låta berättelsen om den döde leva vidare så finns denna person fortfarande kvar hos de människor som fortfarande är i livet. På så sätt verkar minnesgrupperna fungera som ett verktyg för att ge vanliga, dödliga, människor ytterligare en chans att göra avtryck på eftervärlden. Men när människor sätts under offentlighetens ljus finns även en risk att de får ta del av kändisskapets baksida då grupperna också är ett medium som kan sprida en icke fördelaktig bild av den döde. Likt paparazzi och skvallerprens kan minnesgrupperna distribuera en felaktig bild av en person som inte går att kontrollera.

Vår forskning visar att de döda oftast gestaltas som en modifierad och glorifierad version av hur de var medan de levde. Människor verkar helt enkelt handla efter divisen *"behandla andra som du själv vill bli behandlad"*. Låt en glorifierad version av din medmänniska återuppstå och samma sak ska även hända dig. Varför man endast vill visa upp de positiva egenskaperna hos den döde är inte heller svårt att förstå när vi lever i ett samhälle där människor försöker konsumera sig till lycka och fly verkligheten genom att fixera sig vid ytliga ting. Idag skäms inte människor över att de bloggar om sig själva eller redigerar sina profilmålar i flera timmar utan beteendet handlar snarare om självbevaringsdrift.

Genom vår studie kan vi också förstå att anledningen till att människor genom minnesgrupperna placerar sig själva och andra i offentlighetens ljus kan handla om en jakt på bekräftelse. Alla vill se och synas och med hjälp av Internet och i dessa fall minnesgrupper, så ökar möjligheterna till detta dramatiskt. Lyckas man inte få den

uppskattning och bekräftelse vi söker medan vi lever så kan det ändå uppnås efter vår död.

Att bli medlem på en minnesgrupp för någon man aldrig har träffat är vanligt, särskilt i de fall där dödsfallet har blivit medialt uppmärksammat. Vår forskning har visat att i dessa fall blir människor ofta medlemmar för att markera en ståndpunkt, samtidigt som de visar sitt medlidande till de närmaste. Dessa minnesgrupper är också de som snabbt når ett mycket stort medlemsantal.

Vidare visar vår studie att i en era av globalisering och internationalisering fungerar minnesgrupperna också som ett effektivt komplement till traditionella minnesritualer. För att nå ut i alla våra sociala cirklar är vi beroende av kommunikationsmedier med stor räckvidd och enkel tillgänglighet, vilket minnesgrupperna på Facebook erbjuder då de varken är beroende av rum eller tid. I framtiden kan man dessutom tänka sig att detta exempelvis kan utvecklas till ett erbjudande om digital kondoleansmur och digital begravning.

Vidare verkar det som att minnesgrupperna inte bara fungerar som ett komplement till de traditionella ceremonierna vars riter är religiöst bundna, utan de utgör till och med ett komplement till själva religionen som ett sätt att söka mening i livet. I det postmoderna samhället har många traditionella seder och trosuppfattningar övergetts. Vi lever istället i en tid där naturvetenskapen har tolkningsföreträde och även om vi har en önskan om att leva vidare efter döden så vet vi innerst inne att detta inte är möjligt utan den fysiska döden utgör slutet för vår existens. Detta är en betungande sanning och vi söker därför andra sätt att bekämpa meningslösheten. Vi sätter vårt hopp till den nya teknologin och om det inte finns en himmel så kan man åtminstone leva vidare genom minnesgruppen på Facebook. Därmed får minnesgrupperna i den sekulariserade samtiden även verka som ett substitut till det traditionella himmelriket.

Det har genom vår studie således visat sig att motiven bakom uppkomsten av minnesgrupper kan vara många och ibland ofta dolda eller omedvetna. Det kan bland annat röra sig om terapeutiska, ceremoniella eller självbegräntande anledningar. Människor finner också en gemenskap genom minnesgrupperna och då man fortsätter att kommunicera om och till den döda så lever denna vidare i vår vardag. Minnesgrupperna blir på det sättet en strategi för att säkra sin egen överlevnad och uppnå evigt liv.

Det verkar som att människor i det sekulariserade samhället letar efter nya sätt att bekämpa meningslösheten. Religionen har därför i vissa fall ersatts av en överdriven tro på ny teknologi och sociala medier som mänsklighetens räddare. Genom den offentliga sorgen kan människor också återfå den gemenskap som gick förlorad i moderniserings- och sekulariseringsprocessen. Genom Facebook blir människorna även sina egna frälsare och kan genom minnesgrupperna återuppstå och för evigt leva vidare i cyberspace.

Referenser

Tryckta källor

- Bauman, Zygmunt (1994). *Döden och odödligheten i det moderna samhället*. Göteborg: Daidalos.
- Castells, Manuel (2001). *Nätverkssamhällets framväxt*. Daidalos: Göteborg.
- Jarlbro, Gunilla (Red.) (2000). *Vilken metod är bäst – ingen eller alla?* Lund: Studentlitteratur.
- Lundin, Susanne & Åkesson, Lynn (1996). *Kroppens tid: Om relationen mellan kropp, identitet och samhälle*. Stockholm: Natur och kultur.
- McLuhan, Marsall (1964, 1994). *Understanding media*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- Nordström, Nina (2007). *De odödliga – Förhistoriska individer i vetenskap och media*. Lund: Nordic Academic Press.
- Thompson, John B. (2001). *Medierna och moderniteten*. (3:e uppl.). Daidalos: Göteborg.
- West, Patrick (2005). *Conspicuous Compassion: Why sometimes it really is cruel to be kind*. London: Civitas.

Elektroniska källor

- Facebook (senast uppdaterad december 2009).
Tillgänglig ><http://www.facebook.com/press/info.php-factsheet>< (2009.11.20)
- Umeå Live (senast uppdaterad december 2009).
Tillgänglig: ><http://www.umealive.se>< (2009.11.24)
- Vetenskapsrådet (senast uppdaterad december 2009)
Tillgänglig: ><http://www.codex.uu.se/texts/HSFR.pdf>< (2009.12.18)

Muntliga källor

- Swartz, Oscar, 2009, muntl. Föreläsning (2009.11.25)

Bilaga 1 – Presentation av informanterna

Informant 1, i uppsatsen kallad Andreas, är 26 år och studerar sedan fyra år tillbaka i Lund på internationella ekonomprogrammet. Han har haft Facebook i cirka tre år och besöker sidan i princip varje dag. Första gången Andreas kom i kontakt med en minnesgrupp var för cirka två år sedan då en tjej som bodde i samma studentkorridor som honom tog livet av sig. En vän till henne skapade en grupp i hennes minne och Andreas inbjöds att bli medlem, vilket han tackade ja till. Andreas träffade personen i fråga dagligen men de hade endast en ytlig kontakt. Överlag är Andreas positiv till denna typ av sidor och tycker att de nackdelar som finns vägs upp av fördelarna.

Informant 2, Bianca, är 22 år och studerar sedan ett år tillbaka samhällsvetenskap i Lund. Bianca har haft Facebook i lite mer än två år och loggar in på sidan cirka 10 gånger varje dag. Första gången hon stötte på en minnesgrupp var för cirka ett halvår sedan då en vän till henne blivit medlem i en sådan grupp. Bianca är inte själv medlem i någon minnesgrupp. Hon är framförallt positiv till att minnesgrupperna kan sprida information om en ens bortgång till människor som är spridda över tid och rum.

Informant 3, Cecilia, är 22 år och studerar till produktionsledare inom media på Malmö Högskola. Cecilia har haft Facebook i ungefär tre år och använder sig av Facebook flera gånger om dagen. Första gången hon stötte på något som liknade en minnesgrupp var när det startats en grupp för en person hade försvunnit men hon valde att inte gå med. Cecilia är dock medlem i tre olika minnesgrupper, en för en kille som dog i en bilolycka, en för en tjej som blev mördad samt en för sin avlidna högstadielärare. Cecilia hade ingen nära relation med någon av dessa personer.

Informant 4, Daniel, är 17 år och läser andra året på ett gymnasium i Malmö med företagsinriktning. Daniel har haft Facebook i cirka ett år och använder det minst en gång per dag. När en nära vän till honom plötsligt avled valde han att redan samma dag som han fick beskedet att skapa en minnesgrupp på Facebook och han är nästan uteslutande positiv till denna typ av grupper. Daniel kände sedan tidigare till att det finns minnesgrupper men hade aldrig besökt någon. Idag är han medlem på ytterligare en minnesgrupp.

Informant 5, Emelie, är 17 år och läser Handel på gymnasiet i Trelleborg. Emelie skaffade Facebook för två månader sedan för att kunna vara med och administrera en minnesgrupp som skapats för hennes bästa vän som nyligen avlidit. Detta var första gången som Emelie kom i kontakt med minnesgrupper på Facebook men idag är hon även medlem i en grupp som har skapats till minne av en väns bortgångna mamma.

Informant 6, Fredrika, är 36 år och har en kakelsättningsfirma. Fredrika har haft Facebook i två år och loggar in två gånger i veckan. Fredrikas sambo avled i en sjukdom för sju år sedan. Hon har blivit utsatt för påtryckningar från vänner om att starta en minnesgrupp för sin sambo men hon har varit negativ till detta även om hon samtidigt kan se vissa fördelar. Fredrika är inte medlem i någon minnesgrupp på Facebook.

Informant 7, Gisela, är 34 år och är föräldraledig. Hon är inne på Facebook varje dag och har varit medlem på Facebook sedan julen 2006. Gisela är inte medlem i någon minnesgrupp. Gisela använder främst för att hålla koll på sina kompisar men är i övrigt inte speciellt aktiv på sajten och gör sällan något själv där.

Informant 8, Hampus, är 22 år och jobbar på Landvetter flygplats. Hampus är inne på Facebook minst en gång om dagen och har haft kontot sedan sommaren 2006. Hampus är inte medlem i någon minnesgrupp. Han använder mest Facebook för att hålla kontakten med sina vänner och utnyttjar bland annat sajten till att ladda upp mycket bilder.

Bilaga 2 – Intervjuguide

Allmän bakgrundsinformation och Facebook (ingång)

- Namn?
- Ålder?
- Sysselsättning?
- Hur länge har du haft Facebook?
- Hur ofta använder du Facebook?
- Vad använder du framförallt Facebook till?

Allmänt om minnessidor

- Kan du berätta om första gången du stötte på en minnessida på Facebook?
- Har du någonsin skapat en minnessida för någon?
- Kan du berätta mer om det?
- Är du medlem på någon minnessida? Varför?
- Skulle du kunna tänka dig att gå med i någon (annan) minnessida på Facebook?
- Oavsett ja eller nej, berätta mer!

Offentlighet

Endast om respondenten har skapat en sida

- Hur har din omgivning reagerat på att du skapade sidan?
- Har du några tankar kring att vem som helst kan ta del av det som sker på minnessidorna? *Är allt material okej att lägga ut?*

Fysisk vs. digital

- Minnessidor vs. dödsannons - gravsten – begravning?
- Minnessidans roll i ditt sorgearbete?
- Tröst på nätet/ tröst i verkliga livet?
- Hur hade du velat hedra en bortgången vän?

Att leva vidare

- Kan du berätta lite om den bild som ges av personen på minnessidan.
- Negativa saker?
- Hur länge tror du att sidan kommer finnas kvar?
- Hur känns det att döden har kommit in på Facebook?
- Tror du på ett liv efter detta?

Avslut

- Vad är det bästa/ sämsta med minnesgrupper?
- Har du något att tillägga?

Publikationer från Enheten för Medie- och kommunikationsvetenskap Lunds universitet

Beställning och aktuella priser på: www.lu.se/media-tryck/bokfoersaeljning
Böckerna levereras mot faktura.

Lund Studies in Media and Communication (ISSN 1104-4330)

- 4 Åsa Thelander *En resa till naturen på reklamens villkor*
216 sidor ISBN 91-7267-125-4 (ak. avh. 2002)
- 5 Ulrika Sjöberg, *Screen Rites: A study of Swedish young people's use and meaningmaking of screen-based media in everyday life* 314 sidor ISBN 91-7267-128-9 (ak. avh. 2002)
- 6 Charlotte Simonsson *Den kommunikativa utmaningen: En studie av kommunikationen mellan chef och medarbetare i en modern organisation*
272 sidor ISBN 91-7267-131-9 (ak. avh. 2002)
- 7 Mats Heide *Intranät – en ny arena för kommunikation och lärande*
244 sidor ISBN 91-7267-130-0 (ak. avh. 2002)
- 8 Helena Sandberg *Medier & fetma: En analys av vikt*
297 sidor ISBN 91-7267-170-X (ak. avh. 2004)
- 9 Michael Karlsson *Nätjournalistik – En explorativ fallstudie av digitala mediers karaktärsdrag på fyra svenska nyhetssajter*
240 sidor ISBN: 91-7267-212-9 (ak. avh. 2006)
- 10 Jakob Svensson *Kommunikation Medborgarskap och Deltagardemokrati – En studie av medborgarutskotten i Helsingborg*
302 sidor ISBN 978-91-628-7512-1 (ak. avh. 2008)
- 11 Malin Nilsson *Att förklara människan – Diskurser i populärvetenskapliga tv-program*
252 sidor ISBN 91-7267-296-X (ak. avh. 2009)
- 12 Michael Krona *Från orsak till verkan – Berättarstrategier i Sveriges Televisions inrikespolitiska nyhetsförmedling 1978-2005*
305 sidor ISBN 978-91-628-7876-4 (ak. avh. 2009)
- 13 Sara Hamquist *Dagspress, sport och doping – Mediaskandaler i ett samtida Sverige* 250 sidor ISBN 978-91-628-7979-2 (ak. avh. 2009)
- 14 Inger Larsson *Att bygga broar över kulturgränser – Om svenskars kommunikation med icke-svenskar* 231 sidor ISBN 91-7267-312-5 (ak. avh. 2010)

Media and Communication Studies Research Reports (ISSN 1404-2649)

- 1998:1 Linderholm, Inger *Miljöanpassad trafik i Vetlanda kommun: En första utvärdering av ett informationsprojekt om förbättrat trafikbeteende till förmån för miljön, på uppdrag av Vägverket* 104 sidor ISBN 91-89078-50-0
- 1999:1 Linderholm, Inger *Själv Säker 1996, 1997 och 1998: En utvärdering av tre års trafiksäkerhetskampanj riktat till unga trafikanter i Skaraborgs län*
54 sidor ISBN 91-89078-73-X

- 1999:2 Jarlbro, Gunilla *Miljöanpassad trafik i Vetlanda kommun: En andra utvärdering av ett Community Intervention-projekt på uppdrag av Vägverket* 51 sidor ISBN 91-89078-90-X
- 2000:1 Jarlbro, Gunilla *Miljöanpassad trafik i Vetlanda kommun: En tredje utvärdering av ett Community Intervention-projekt på uppdrag av Vägverket* 42 sidor ISBN 91-7267-023-1
- 2001:1 Palm, Lars *Istället för höjda bensinskatter? En analys av projektet "Miljöanpassad trafik i Vetland"* 50 sidor ISBN 91-7267-104-1
- 2001:2 Palm, Lars & Marja Åkerström *Vem utmanade vem? En utvärdering av projektet "Utmanarkommunerna"* 56 sidor ISBN 91-72667-106-8
- 2001:3 Jarlbro, Gunilla *Forskning om miljö och massmedier: En forskningsöversikt* 35 sidor ISBN 91-7267-112-2
- 2003:1 Jarlbro, Gunilla *Manliga snillen och tokiga feminister: En analys av mediernas rapportering kring tillsättningen av professuren i historia vid Lunds universitet våren 2002* 35 sidor ISBN 91-7267-145-9
- 2004:1 Jarlbro, Gunilla *Mellan tonårsfylleri och prisvärda lädviner: En analys av pressens rapportering av alkohol första halvåret 1995, 1998 och 2003* 45 sidor ISBN 91-7267-172-6
- 2004:2 Olsson, Tobias *Oundgängliga resurser: Om medier, IKT och lärande bland partipolitiskt aktiva ungdomar* 122 sidor ISBN 91-7267-176-9
- 2005:1 Olsson, Tobias *Alternativa resurser: Om medier, IKT och lärande bland ungdomar i alternativa rörelser* 122 sidor ISBN 91-7267-194-7
- 2006:1 Sandberg, Helena *"Välkommen till professor Godis" – En studie om reklam, ohälsosam mat och barn* 97 sidor ISBN 91-7267-223-4
- 2006:2 Ringsjord, Britt-Marie *"Fotboll är livet" – En studie om fotbollstjejer och TV-sport* 142 sidor ISBN 91-7267-224-2
- 2007:1 Olsson, Tobias & Danielsson, Martin *Webbplatser som medborgerliga resurser – En explorativ studie av den politiska webben* 122 sidor ISBN 91-7267-228-5
- 2007:2 Rudefelt, Karin *Unga medborgares bloggande som demokratiskt deltagande* 104 sidor ISBN 91-7267-232-3

Media and Communication Studies Working Papers (ISSN 1404-2630)

- 1998:1 Bengtsson/Hjorth /Sandberg/Thelander *Möten på fältet: Kvalitativ metod i teori och praktik* 150 sidor ISBN 91-89078-34-9
- 1998:2 Jonsson, Pernilla & Lars Uhlin *Digital-TV: Inte bara ettor och nollor. En mångdimensionell studie av digital-TV i allmänhetens intresse* 113 sidor ISBN 91-89078-41-1
- 1999:1 Sandberg, Helena & Åsa Thelander *När miljökrisen är här: Fallet Hallandsåsen – människors oro, deras upplevelser av myndigheters agerande och medias roll* 114 sidor ISBN 91-89078-71-3
- 1999:2 Åkerström, Marja *Internet och demokratin* 100 sidor ISBN 91-89078-86-1
- 1999:3 Sjöberg, Ulrika *I dataspelens värld: En studie om hur barn använder och upplever dataspel* 89 sidor ISBN 91-89078-98-5
- 2000:1 Heide, Mats *Metateorier och forskning om informationsteknik* 92 sidor ISBN 91-7267-005-3

- 2000:2 Jonsson, Pernilla & Lars Uhlin ... *och nu blir det digital-TV!: Vision och verklighet bland vanligt folk* 80 sidor ISBN 91-7267-016-9
- 2008:1 Jarlbro, Gunilla & Rübssamen, Michael *Dissad och missad – Funktionshinder i Sveriges Television* 50 sidor ISBN 91-7267-253-6

Förtjänstfulla examensarbeten i MKV

- 2008:1 Charlotte Anderberg & Leo Eriksson *Kära doktorn... – En analys av genusrepresentationerna i sjukhusserierna Grey's Anatomy och House* 43 sidor ISBN 91-7267-253-6
- 2008:2 Henrique Norman & Fredrik Svensson *It's a Man's Man's Man's World – En studie av kvinnans gestaltning i svenska musikmagasin* 46 sidor ISBN 91-7267-277-3
- 2009:1 Jörgen Gotthardsson & Mikael Lahti *Snurr på interaktionen: Kommunikation, makt och miljö* 51 sidor ISBN 91-7267-297-8
- 2011:1 Jenny Hermansson & Louise Sallander *I evigt minne ljusst bevarad – En kvalitativ studie av minnesgrupper på Facebook* 46 sidor ISBN 91-7267-333-8

Övrigt

Att skriva uppsats: Råd, anvisningar och bedömningskriterier inför uppsatsarbetet på MKV 203 och MKV 104 37 sidor ISBN 91-89078-49-7

